

Met de Duivel tegen armoede

Werkvolk tussen Zenne en Vaart

Lucas Catherine

Inhoud

Voorwoord 7

1. Feest in de Duivelshoek 11
2. Gore miserie in de armste wijk van Brussel 23
3. We kennen nu de wijk, maar wat met den Duivel? 35
4. Bierfeesten of carnaval? 41
5. Twee visies op de Duivelshoek 47
6. Over de Bezemhoek en de vijf blokken 73

Voorwoord

Mijn verhaal begint met de Duivelsfeesten in Brussel, lang geleden. Ze zijn ons bekend vanaf 1820 en het laatste vond plaats net voor de oorlog, in 1939.

Vergane folklore zal u denken. Vergaan wel, maar folklore is weinig gezegd. Het is een eyeopener over de sociale situatie van de populairste wijk in Brussel. Daarom vertrek ik van die feesten en schets hun context: de levensomstandigheden van het werkvolk in een tijd dat vakbonden nog niet of slechts embryonair bestonden. Hoe mensen samenhookten in verloederde te kleine kamers waar ze doffe ellende kenden en hoe ze al die miserie gedurende een week probeerden te vergeten door met de Duivel te feesten, met dezelfde uitpattingen als we nu bierfeesten of carnaval kennen.

Die levensomstandigheden beschrijf ik op basis van onderzoek uit die tijd en ook hoe kunstenaars naar de wijk keken. Er was een hemelsbreed verschil tussen zij die er woonden: zoals Craps en Naeyaert, beiden Brusselaars, en de opgeleukte en opgekuiste (dit laatste ook letterlijk te nemen) aquarellen van Jacques Carabain, een Nederlander, die in opdracht van de conservatief-liberale Brusselse Burgemeester Buls, mooie plaatjes van de wijk maakte, in een tijd dat de ansichtkaart nog moest worden uitgevonden.

Wie er overblijft van de vroegere bewoners woont nu nog in vijf verloederde woonblokken en herinnert zich nog dat er vroeger ooit een stamminee stond, *Au coin du diable*.

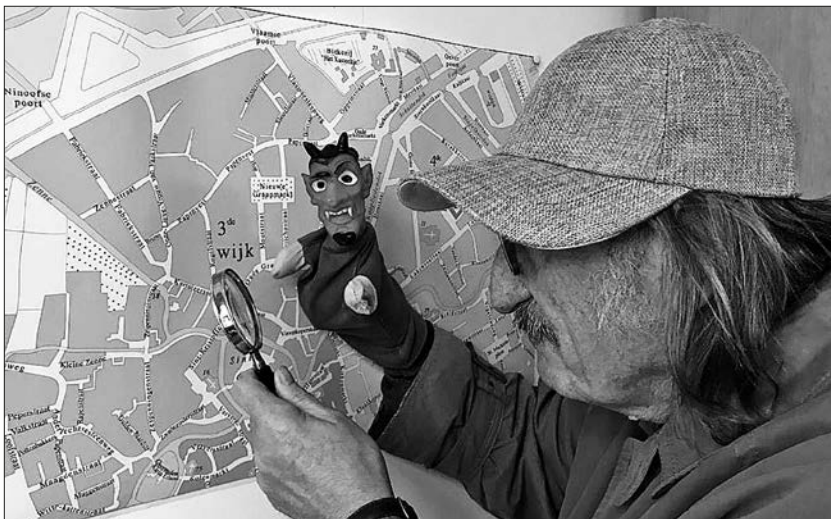

Foto: detective met duvel voor oude kaart Brussel

Ik speel hier voor detective, een beetje zoals Van Zwam uit de stripverhalen van Nero. Bijna niemand kent die verhalen nog en ook de Duivel die ik zoek kennen nog maar weinig mensen.

Er is één wijk in Brussel, die deel uitmaakt van de oude benedenstad, de stad van het werkvolk waar ze nog vaag weten dat hij bestond. Het is de Duivelshoekwijk en daar herinneren ze zich hoe ze er jaarlijks duivelfeesten organiseerden.

Daarom ging ik op zoek naar wie of wat die Duivel was. Maar laat ik beginnen met u zijn jaarlijks feest te beschrijven. En laten we uitzoeken hoe men met die Duivel omging.

Veel geschreven bronnen zijn er niet. Wie schrijft er nu over werkvolk? Maar, wie zoekt die vindt.